

CRISTINA CABONI
**Kuka sinä olet,
Clarice?**

Kätketyn kirjeen salaisuus

IMPROMPTU
Kustannus

Kuka sinä olet, Clarice?

Kätketyn kirjeen salaisuus

Cristina Caboni

Kuka sinä olet, Clarice?
Kätketyn kirjeen salaisuus

Suomentanut Osmo Korhonen

IMPROMPTU KUSTANNUS

Helsinki

Impromptu Kustannus

www.impromptu.fi

Italiankielinen alkuteos:

La rilegatrice di storie perdute © Cristina Caboni

License agreement made through

Laura Ceccacci Agency S.r.l.

Published by special arrangement with

Laura Ceccacci Agency and 2 Seas Literary Agency

Suomennos © 2020 Osmo Korhonen

ja Impromptu Kustannus

Luettelo sitaattien suomentajista on sivuilla 367 – 369.

Kannen suunnittelu ja Claricen symboli: Kai Rentola

Sisuksen taitto: Osmo Korhonen

Kustantaja: Impromptu Kustannus, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN 978-952-69252-1-9 (nid.)

ISBN 978-952-69252-2-6 (PDF)

ISBN 978-952-69252-3-3 (EPUB)

Tämä kirja on omistettu kirjakauppiaille,
jotka myyvät kirjoja ja pitävät niiden puolta,
sekä kaikille, jotka lukevat kirjoja.

PROLOGI

Claricen kädessä kimaltelee kultainen riipus. Se on hänen sukunsa tunnus: ympyrä ja sen keskellä siivet.

Riipus on arvokas, hän tietää sen ja pitää sitä aina kaulallaan, lähellä sydäntään. Hän on saanut sen äidiltään, samoin kuin viulun ja tarinat, joita hän kantaa sisimmässään. Ne tekevät hänestä von Harmelin.

”Niin kauan kuin muistat minut, olen elossa”, oli äiti eräänä iltana kauan sitten sanonut pientä tytärtään hyvästellessään.

Se oli viimeinen kerta, kun Clarice näki äitinsä. Nyt se on vain kaukainen, ajan haalistama muisto. Sen ei pitäisi enää ahdistaa, mutta rakasta äitiä ajatellessaan Clarice tuntee aina tuskaa.

Hän on laittanut paperiarkin pöydälle, jota kynttilän liekki valaisee. Pöydän puupinta on sileä ja kiiltävä. Paperi liikkuu kevyesti hentoisissa sormissa. Arkin alareunassa on pieni kohouma, saman muotoinen kuin riipus hänen kaulallaan. Hän on painanut paperin kohokuvan itse. Se on nyt hänen oma tunnuksensa.

Nopeasti Clarice taittelee paperiarkit vihkosiksi, laittaa ne nitomakehään ja ompelee ne yhteen. Ja kas, kirja on melkein valmis, enää puuttuu vain päällyys. Kitkerä savu valtaa huoneen, kun kultajauhe tarttuu kirjan nahkakanteen ja

taikoo esiin erilaisia viuhkoja, hedelmiä ja viehättäviä köynnöksiä. Koristeet ovat osa kirjan syntytarinaa.

”Joko olette valmis, varpuseni?”

Clarice nyökkää. ”Olen, mestari”, hän vastaa vielä täysin kirjaan keskittyneenä.

Hän tuntee opettajan katseen. ”Te olette minun suurin ylpeyden aiheeni”, tämä sanoo.

”Olenko minä nyt kirjansitoja?”

”Olette. Paras.”

Sitten hiljaisuus äkkiä särkyy, ja hetken taianomainen tunnelma katoaa. Yläkerroksesta kuuluu ääniä. Heidän yhteinen aikansa on päättynyt.

”Teidän täytyy nyt mennä. Pitäkää kiirettä, en halua että teidät nähdään täällä.”

Clarice tekee kuten käsketään, sillä muuta mahdollisuutta ei ole. Tämä maailma on häneltä kielletty.

Koska hän on nainen.

Mutta vielä tulee päivä, jolloin kaikki muuttuu, Clarice on siitä varma.

Hän nousee kiviset portaat hiljaa ylös, paljain jaloin, hienoinen hymy huulillaan. Hän katsoo käsiään, naarmuille on pakko keksiä aamuun mennessä selitys.

Tulee vielä päivä, jolloin hän on vapaa ja voi lentää omille teilleen.

1.

”Sydän, joka etsii, tuntee kyllä, että siltä puuttuu jotakin, mutta sydän, joka on kadottanut, tuntee kaipaavansa.”

– Johann Wolfgang von Goethe, *Vaaliheimolaiset*

Kirjassa oli upeasti sidottu punainen, kultakoristeinen marokiininahkakansi: Goethen *Vaaliheimolaiset*, ensimmäinen painos ja kirjailijan omistus nimikirjoituksineen. Vaikka kirja oli lasivitriinissä, siitä huokui arvoituksellisuutta ja voimaa, joka veti vieraitten huomion puoleensa.

Galileo-seuran hyväntekeväisyysgaalan kutsuvieraat ahtauivat illan vetonaulan luo nähdäkseen sen paremmin ja näyttivät hyvin vaikuttuneilta. Jotkut heistä tiesivät teoksen kirjallisen arvon, toiset tyytyivät vain vilkaisemaan sitä. Eniten heitä hämmästytti se, miten melkein kaksisataa vuotta aikaisemmin kuolleen miehen kirjoittamat rivit saattoivat houkutella paikalle niin suuren määrän asiasta kiinnostuneita.

Sofia Bauer oli odottanut kärsivällisesti omaa vuoroaan. Nyt hän oli vihdoin vitriinin luona ja tunki sydämensä yön tien kiihtyvän sitä mukaa kun hän havaitsi kirjassa uuden mielenkiintoisen tai yllättävän yksityiskohdan. Mieleen tuli kysymyksiä toinen toisensa perään.

Kyseisen kirjan tie oli ollut todella mutkikas. Kerrottiin, että kirjailija itse olisi lahjoittanut sen erälle salaperäiselle

naiselle, kuten omistuskirjoituskin osoitti, ja että se olisi siten naiselta varastettu. Jouduttuaan sen jälkeen vuosikymmeniksi unohduksiin kirja oli vasta äskettäin löytynyt pienestä antikvariaatista Bukarestista.

Kun Sofia oli saanut tietää kirjan olevan esillä hänen kotikaupungissaan Roomassa, hän oli hankkinut itselleen kutsun gaalaan. Se ei ollut kovin vaikeaa, sillä hän oli työskennellyt muutaman vuoden Bibliotheca Hertzianassa.

”Se on tosi kaunis.”

Sitä se todellakin oli. Sofia hymyili nuorelle naiselle, joka oli ihailun ilmaissut. Kirja oli todella hieno ja hyvin säilynyt. Sofia olisi mielellään halunnut koskettaa sitä, selata sen sivuja ja haistella miltä sen sivut tuoksuivat. Kirja veti Sofiana puoleensa niin, että hän tunsi sen ihan fyysisesti. Hänen oli suorastaan vaikea pidätellä itseään.

Sofian ympärillä parveili ihmisiä ja kaikki odottivat konferenssin alkua. Sofia tervehti joitakuuta tuttuja, muttei jäänyt keskustelemaan heidän kanssaan. Naimisiin mentyään hän ei ollut enää tuntenut kuuluvansa näihin piireihin ja tunsi olonsa epämukavaksi tässä seurassa. Niinpä hän valitsi istumapaikan salin takaosasta. Galileo-seuran sihteeri kertoi, miten Goethen nide oli monien yhteensattumien kautta löydetty. Kun mies sitten luovutti puheenvuoron esitelmöitsijälle joka esittelisi teosta yksityiskohtaisemmin, Sofia nousi ja poistui salista huomiota herättämättä.

Terassille tullessaan hän seisahtui hetkeksi, kun viileä ilmavirta tarttui hänen hiuksiinsa ja leningin helmoihin. Hitaasti hän laskeutui puutarhaan johtavia portaita ja pysähtyi sitten tutkimaan ympäristöä. Ei ollut ensimmäinen kerta kun Sofia osallistui tällaiseen tilaisuuteen, mutta edellisestä oli kulunut tovi. Tänään hän oli itse asiassa pitkästä aikaa

päättänyt lähteä liikkeelle yksin. Nyt hän kuitenkin tunsi olonsa hieman epävarmaksi.

Kun Sofia oli astunut puutarhapolulle, hänen ajatuksensa palasivat *Vaaliheimolaisiin*. Rakkaus oli voima, joka pyyhkäisi kaiken yli. Oikeus ja kohtuus olivat pelkkiä hidasteita sen tiellä. Sofia mietti aavistuksen katkerana, mahtaisiko hänen itsensä kohdalle osua joskus tuollainen voimakas onnen tunne.

Ilta oli viileä. Syksy teki tuloaan, mutta puutarha oli vielä täydessä loistossa ja näytti enemmänkin keväiseltä. Luonto oli jonkinlaisessa välitilassa, ikään kuin vuodenajat eivät olisi vielä löytäneet yhteisymmärrystä siitä, missä juuri nyt mentiin.

Huvila, jossa Galileo-seuran tilaisuus pidettiin, oli Rooman vanhimpia. Ja kauneimpia. Sen puutarhaa rajasivat upeasti entisöidyt pylväskäytävät. Illan hämystä huolimatta etäämmällä puutarhan perällä saattoi erottaa tornin jäännökset. Matalin kivin reunustetut kukkaistutukset paljastivat puutarhan suunnittelijan viehtymyksen tiukkaan järjestykseen ja selviin linjoihin. Tässä puutarhassa kävijä aisti ympärillään rauhan, ja Sofia piti siitä. Täällä saattoi viipyä hetken ja levähtää ilman kiirettä ja suorittamisen pakkoa, täysin omana itsenään.

Pääovella Sofia näki vahtimestarin. "Voisitko tilata minulle taksin?"

"Totta kai."

Sofia katseli hämärtyvää puutarhaa mielteliäänä.

"Kaksikymmentä minuuttia. Jos haluatte odottaa puutarhassa, ilmoitan heti kun auto on tullut."

"Kiitos." Sofia päätti tehdä niin kuin mies ehdotti. Puistokäytävien reunustoilla oli muutamia penkkejä, joita lyhdyt

valaisivat. Jotkut vieraista olivat tulleet puutarhaan nauttimaan kauniista illasta. Sofia käveli loitommas löytääkseen rauhallisen paikan. Äkillinen väsymys painoi hänen askeliin ja hidasti myös ajatusten kulkua.

Hän valitsi takorautaisen penkin, painautui sen selkänokkaan vasten ja huokaisi syvään. Hän sulki hetkeksi silmänsä. Kun hän avasi ne, taivas puiden latvojen yläpuolella näytti pehmeältä sametilta ja tähdet tuikkivat kirkkaina.

”Mikään ei saa ihmistä tuntemaan itseään niin vähäpätöiseksi kuin ääretön taivas.”

Sofia säpsähti, katsoi ympärilleen puiden siimekseen ja yritti keksiä mistä ääni kuului.

”Olen täällä. Teistä oikealla.”

Sofia näki pitkän ja tyylikkään miehen, joka katseli häntä pylväaseen nojaten. Miehen oli täytyntä olla siinä jo hetki sitten, vaikka Sofia ei ollut häntä huomannut. Mies ei liikkunut paikaltaan, katseli vain ystävällisen näköisenä. Se rauhoitti Sofian oloa, ja hän käänsi katseensa taas kohti sametitavasta. ”Se riippuu.”

Mies tuli lähemmäksi, pois varjosta. ”Mistä?”

”Siitä kuka taivasta katsoo.”

”Mielenkiintoista.” Mies oli hetken hiljaa. ”Saanko kysyä, mitä te tuolla taivaalla juuri nyt näette?”

Yllätyksekseen Sofia löysi vastauksen helposti. ”Rauhan.” Sitäkö häneltä puuttui? ”Mutta pyydän anteeksi, taisin häiritä, olin täysin ajatuksissani enkä nähnyt teitä ollenkaan.”

Mies näytti yllättyneeltä. ”Ette suinkaan. Jos minä en olisi sanonut mitään, kumpikin meistä olisi ehkä saavuttanut sen mitä etsikin: minä olisin saanut olla yksin, ja te olisitte saaneet viettää rauhallisen hetken. Mutta silloin tämä keskustelu

olisi jäänyt käymättä.” Tuntematon piti pienen tauon. ”Ja se olisi harmittanut, ainakin minua.”

Hetkeen Sofia ei sanonut mitään. Hän oli hieman hämilään. Vaikka miehen sanoja ei voinut pitää varsinaisena kohteliaisuutena, ne tavallaan miellyttivät häntä. ”Olette kovin ystävällinen.”

Hiljaisuus, sitten pitkä henkäisy. ”Ihanko totta? Olisi mukava tietää, miksi sanoitte noin. Kuinka monta vuorosanaa olemme vaihtaneet? Viisi? Kuusi? Ei kai niiden perusteella voi toisesta päätellä mitään?”

Kyllä voi! Sofia nousi seisomaan. Penkin luota näki hyvin puutarhaan avautuvan huvilan upean sisäänkäynnin, valaistut portaat ja joukon vieraita, jotka olivat päättäneet tulla ulos terassille. Huvilasta heijastuvat valot välkehtivät suihkulähteessä hieman alempana. Sofia katsahti mieheen. Jotkut hetket olivat merkityksellisiä, vaikka ne kestäsivät vain silmänräpäyksen.

Sofia katsoi miestä ja mietti, että tämän ulkomuoto ja ääni vastasivat hyvin toisiaan. Korkeat poskipäät, täyteläiset huulet. Alkava parransänki pehmensi miehen kulmikkaita, pikemminkin mielenkiintoisia kuin kauniita kasvoja. Miksi mies oli vastannut noin? Miksi häntä ei olisi saanut kutsua ystävälliseksi? Ehkä mies ei vain ylipäättään pitänyt siitä, että tuli arvioiduksi? Oli miten oli, mies oli saanut hänet hymyilemään, ja se oli viime aikoina ollut perin harvinaista. Siksi hän halusi vastata miehen esittämään kysymykseen. ”Tärkeää ei ole vain se, mitä ihminen sanoo. Paljon enemmän ihmisestä kertoo se, miten hän sanottavansa ilmaisee. Usein riittää, kun toista kuuntelee. Mutta kiitos teille vielä kerran. Ja hyvää illan jatkoa.”

Sofia ei odottanut vastausta, vaan lähti kävelemään kohti huvilan uloskäyntiä. Hänen taksinsa oli varmaankin jo saapunut.

”Hei”, Sofia sanoi kuljettajalle ja istahti taksin takapenkille. ”Piazza di Spagnalle, kiitos.” Perillä hänen ei kuitenkaan tehnyt mieli mennä suoraan kotiin. Matka torilta asuntoon ei ollut kovin pitkä, ja tähän aikaan Rooman tunnelmaa oli vaikea vastustaa, joten hän päätti haukata hieman raitista ilmaa. Hän lähti kävelemään, ja mieleen palasivat illan tapahtumat ja *Vaaliheimolaiset*. Goethen teos oli herättänyt hänessä voimakkaita tunteita. Hän huomasi miettivänsä asiaa, jota oli pohtinut lukemattomia kertoja: mikä oli ollut perimmäinen syy jättää taakse elämä, jota hän oli niin rakastanut sekä kirjastonhoitajan työ, jota varten hän oli opiskellut?

Kirjat olivat kiehtoneet Sofiaa aina. Kirjat avasivat uusia mahdollisuuksia. Kirjat antoivat voimaa. Kirjoista sai vastauksia. Kirjoista huolehtiminen ja niiden hankkiminen niitä haluaville, se oli suurempi asia kuin pelkkä ammatti. Se oli kutsumus. Hänen ei olisi pitänyt kieltää sitä itseltään.

Kun Sofia astui sisään, koti oli äänetön. Albertosta, aviomiehestä, ei näkynyt jälkeäkään. Sofia kävi suihkussa ja meni sitten parvekkeelle. Viileä yöilma sai hänet hytisemään, mutta hän päätti silti jäädä hetkeksi ulos. Hän nosti polvet syliinsä ja mietti. Hän ei voisi jatkaa näin. Hänen olisi tehtävä päätös. Ajatukset pyörivät hänen päässään, kun hän pohti eri mahdollisuuksia.

Hetken kuluttua valot syttyivät asunnossa, mutta Sofia ei kääntynyt vaan pysyi hievahtamatta paikoillaan. Alberto oli tullut.

”Oliko kiva ilta?”

Sofia nyökkäsi. "Olihan se, kiitos vaan, entä itselläsi?" Arkipäiväistä sanailua, merkityksettömiä sanoja. Alberto oli hänen miehensä, yhdessä he olivat viettäneet tunteja, päiviä, kuukausia ja vuosia. Keskenään he olivat jakaneet tärkeitä ajatuksia ja iloinneet monista heitä yhdistävistä asioista. Nyt he olivat kuitenkin muuttuneet lähes vieraisiksi toisilleen.

"No joo. Marcello ja muut lähettivät terveisiä."

"Kiitos."

Sofiasta tuntui, että Alberto olisi halunnut vielä lisätä jotain, mutta kuullessaan miehen loittonevan hän sulki silmänsä.

"Minä menen nyt nukkumaan."

Sofia ei vastannut. Hän jäi katselemaan Rooman yötä.

Palatessaan joka-aamuiselta juoksulenkiltään Sofia näki eteisessä miehensä lentolaukun. "Oletko lähdessä jonnekin?" Sofian äänestä kuului helpotus. Tuntui hyvältä jäädä yksin, sillä hän tarvitsi aikaa ajatella. Yhdessäolo oli käynyt hankalaksi ja elämästä oli tullut jatkuvaa riitelyä. Oli kuin he olisivat Alberton kanssa toistensa vihollisia, jotka etsivät toisistaan vain vikoja ja virheitä – uusia keinoja loukata toista. Oli selvää, vääjäämättömän selvää, että Sofian olisi sanottava ääneen, että näin ei voisi jatkua. Että edessä olisi ero. Mutta Sofia ei ollut vielä löytänyt rohkeutta sanoa sitä – tai oikeaa tilaisuutta... Nytkin hän taas käänsi selkänsä ja inhosi itseään, omaa pelkuruuttaan. Hän katsoi uudelleen Alberton laukkaa ja päätti. Miehen matka tarjosi hengähdystauon, ja sen aikana hän tekisi päätöksen. Hän oli siirtänyt sitä jo aivan liian kauan.

”Minähän puhuin siitä viime viikolla. Ne Posillipon kaupat Napolissa. Sopimuksissa on hiomista, ja täytyy vielä varmistaa, että kaikki sujuu niin kuin pitää.”

Ei, Alberto ei ollut puhunut tulevasta matkasta mitään. ”Taisit unohtaa.”

Sofia näki Alberton jäykistyvän. Kasvojen ilme muuttui äkkiä. ”Kumpi meistä ottaa pillerin jokaiseen pieneenkin vaivaan? En minä ainakaan”, tämä sanoi.

Sofia ei sanonut mitään, laski vain avaimet pöydälle. Hän mietti, mitä oli tapahtunut miehelle, jolla oli ollut tapana aamuisin herättää hänet laulellen ja muutenkin löytää kaikista asioista vain hyvää ja kaunista. Sofia tunsu itsensä hölmöksi. Albertosta oli yksinkertaisesti tullut hänelle vieras, joka syytti häntä kaikesta mahdollisesta, moitti häntä toistuvasti eri tilanteissa eikä ollut mihinkään tyytyväinen. Vieras, joka valitsi sanansa tarkasti, mutta teki niin vain haavoittaakseen mahdollisimman syvästi. Kysymys olikin enää siitä, kuinka kauan Sofia antaisi tällaisen tilanteen jatkua. ”Menen suihkuun.” Sofia ei jäänyt odottamaan, vastasiko Alberto hänelle mitään. Kylpyhuoneessa hän otti lenkkivaatteet yltään ja paiskasi ne raivoissaan pyykkikoriin. Kun hän tuli suihkusta, aviomies oli lähtenyt.

Soitan sinulle lentokentältä.

Lappunen oli pöydällä. Sofia rypisti sen ja heitti roskiin. Hän söi aamiaista turtana. Olotila oli viime aikoina tullut hänelle niin tutuksi että hän mietti, kykenisikö enää murtautumaan siitä ulos. Se esti häntä näkemästä ympärillään muuta kuin kädessään olevan kahvikupin. Hän täytti sen ja siirtyi terassille.

Sofia piti heidän asunnossaan eniten terassista. Siellä oli valoa, avaruutta ja raikasta ilmaa. Aina kun tuntui että oli

Kirjastonhoitaja Sofia Bauer löytää roomalaisesta antikvariaatista kirjan, jonka kannen sisään on piilotettu kirje. Sen on kirjoittanut kaksi sataa vuotta aikaisemmin elänyt kirjansitoja Clarice von Harmel. Sofia ryhtyy selvittämään kirjeeseen sisältyvää salaisuutta.

Monivaiheisesta salapoliisityöstä syntyy kirjan perusjännite, jota sävyttävät Sofian oman elämän muutokset ja elämänvalintojen pohdinnat. Tämän rinnalla kulkee toinen kerrontalinja, nuoren Claricen selviytymistarina. Olemme vuoroin nykypäivän, vuoroin 1800-luvun alun Roomassa, Wienissä, Münchenissä... Taitavasti kirjailija yhdistää kahden aikakauden tapahtumat tiiviiksi kudelmaksi, joka tempaa mukaansa ja pitää lukijan otteessaan viimeiselle sivulle asti.

Cristina Caboni (s. 1968) on Italian luetuimpia nykykirjailijoita. *Kuka sinä olet, Clarice?* kietoo yhteen kahden eri aikakauden naisen tarinat. Mikä oli naisen asema 1800-luvun alun Euroopassa? Miten rakentaa elämäänsä 2000-luvun nuori nainen? Cabonin teos on uskomaton seikkailukertomus, jossa liikutaan vanhojen kirjojen, antikvariaattien, kirjastojen, kirjallisuuden historian, kirjansidonnan, grafologian ja kalligrafian – ja tietysti myös rakkauden maailmassa.

Suomennos: Osmo Korhonen

Päällys: Kai Rentola

www.impromptu.fi

ISBN 978-952-69252-1-9

IMPROMPTU

Kustannus

9 789526 925219